

YEMEK VE YOL ÜCRETLERİNİN HAKEDİŞLERDEN KESİLMESİNDE KAMU ZARARI RİSKİNE DİKKAT!

Ali Hikmet UĞURLU
Kamu İhale Mevzuatı Uzmanı

1. GİRİŞ

Yemek ve yol ücretlerinin nakdi olarak ödeneceği öngörülen hizmet alımı ihalelerinde, İdareler yemek ve yol ücretlerinin brüt tutarları ile ayda kaç gün ödeneceğini İdari Şartnamelerde belirtmektedir.

Sözleşmenin uygulanması sırasında, çeşitli nedenlerle işe gelinmeyen günler olduğunda (Rapor, Yıllık İzin, Resmi Tatiller...) işçilerin işe gelmedikleri günlerin yemek ve yol ücretleri maaşlarından kesilmekte veya başka bir ifadeyle sadece fiilen işe geldikleri gün kadar yemek ve yol ücreti ödenmektedir.

Yemek ve yol ücretlerinin çalışılmayan günlerde kesilip kesilmeyeceğine ilişkin olarak daha ayrıntılı bilgi için "[Çalışılmayan Günlerde Yemek ve Yol Ücretleri Kesilir mi?](#)" adlı makalemizi inceleyebilirsiniz.

Bu makalemizde ise İdarelerin yemek ve yol ücretlerini hakedişten keserken, kesinti tutarına işveren maliyetlerini eklemeyen işlem yapması neticesinde ortaya çıkabilecek kamu zararı riskinden bahsedilmektedir.

2. YEMEK VE YOL ÜCRETLERİNİN BRÜT VE NET TUTARLARI

Öncelikle Yemek ve yol ücretlerinin brüt ve net tutarlarının ne anlama geldiğini irdeleyelim. İhale dokümanında yemek ve yol ücretlerinin brüt tutar üzerinden belirtilmesi gerektiği hususu mevzuatta şöyle ifade edilmektedir:

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde "...İhale konusu işte çalışacak personele ilişkin yemek, yol gibi maliyetlerin teklif fiyatına dahil edilmesinin öngörüldüğü hallerde, yukarıda yapılan hesaplamalara; bu maliyetlerin brüt tutarları da eklenir. Ayrıca personele nakdi olarak ödenmesi öngörülen yemek ve yol bedelinin günlük brüt tutarları ile söz konusu yemek ve yol bedellerinin bir ayda kaç gün üzerinden verileceği idari şartnamede gösterilir."

Kamu İhale Genel Tebliğinde "...Yemek ve yol bedelinin nakdi olarak ödeneceği öngörülen ihalelerinin idari şartnamelerinde, yemek ve yol bedelinin günlük brüt tutarları ve ayda kaç gün ödeneceği yazılacak, bu brüt tutarların nakdi olarak ödeneceği ve ücret bordrosunda gösterileceği açıkça belirtilecektir" şeklinde

Tip İdari Şartname 25.3.2. dip not açıklamasında "...Bu maddede, yemek ve/veya yol giderinin personele nakdi olarak ödenmesi ve bordroda gösterilmesi isteniyorsa bu giderlerin nakdi olarak ödeneceği ve bordroda gösterileceği, ayrıca söz konusu giderlerin günlük brüt tutarı ile ayda kaç gün üzerinden hesaplanarak personele ödeneceği belirtilecektir. Yemek ve/veya yol giderinin aynı olarak karşılanması öngörülüyorsa, bu giderin aynı olarak

karşılacağı ve ayda kaç gün üzerinden hesaplanacağı burada belirtilecektir. Yemek ve/veya yol bedelinin net olarak hesaplanacağına dair düzenleme yapılmayacaktır.”

İdareler, işçilere ödenecek net yemek ve yol ücretlerinin üzerine yasal kesintileri ekleyerek brüt tutarları belirlemeleri ve bunların ihale dokümanında belirtmeleri gerekmektedir.

Brüt olarak belirtilen yemek ve yol ücretlerinden,

- 1) SGK Primi İşçi Payı (%14),
- 2) İşsizlik Sigortası Primi İşçi Payı (%1),
- 3) Gelir Vergisi (%15)¹
- 4) Damga Vergisi (%0,759)

kesilerek işçiye ödenecek net tutarlar bulunur.

Aşağıdaki tabloda, günlük **Brüt 10 TL Yemek** ve **Brüt 10 TL Yol** ücretinin NET tutarlarının hesaplanmasına ilişkin örnekler gösterilmiştir.

BRÜTTEN NETE YEMEK ÜCRETİ HESAPLAMA ÖRNEĞİ					
Günlük Brüt Yemek Ücreti	2016 Yılı Asgari Ücret	Günlük Asgari Ücret (C=B/30)	Yemek Prim İstisna Tutarı (C*0,06)	SGK Primine Esas Tutar (E=A-D)	SGK Primi İşçi Payı %14 (F=E*0,14)
(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
10,00 TL	1.647,00 TL	54,90 TL	3,29 TL	6,71 TL	0,94 TL
İşsizlik Sigortası İşçi Payı %1 (G=E*0,01)	Gelir Vergisine Esas Tutar (H=A-(F+G))	Gelir Vergisi % 15 (TL) (I=H*0,15)	Damga Vergisi Binde 7,59 (J=A*0,0759)	Kesintiler Toplamı (K=F+G+I+J)	Yemek Ücreti (Net) (L=A-K)
(G)	(H)	(I)	(J)	(K)	(L)
0,07 TL	8,99 TL	1,35 TL	0,08 TL	2,44 TL	7,56 TL

Tablo 1-Brütten Nete Yemek Ücreti Hesaplama Örneği

¹ Gelir Vergisi oranı, 25 Aralık 2015 tarihli ve 29573 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 290 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği uyarınca 2016 takvim yılında belirtilen 12.600 TL’ye kadar olan kazançlar içindir.

BRÜTTEN NETE YOL ÜCRETİ HESAPLAMA ÖRNEĞİ				
Günlük Brüt Yol Ücreti (A)	SGK Primine Esas Tutar (B=A) (B)	SGK Primi İşçi Payı %14 (C=B*0,14) (C)	İşsizlik Sigortası İşçi Payı %1 (D=B*0,1) (D)	Gelir Vergisine Esas Tutar (E=A-(C+D)) (E)
10,00 TL	10,00 TL	1,40 TL	0,10 TL	8,50 TL
Gelir Vergisi %15 (F=E*0,15) (F)	Damga Vergisi Binde 7,59 (G=A*0,759) (G)	Kesintiler Toplamı (H=C+D+F+G) (H)	Yol Ücreti (Net) (I=A-H) (I)	
1,28 TL	0,08 TL	2,86 TL	7,14 TL	

Tablo 2-Brütten Nete Yol Ücreti Hesaplama Örneği

Görüleceği üzere ihale dokümanında belirtilen brüt tutarlar üzerinden yasal kesintiler düşüldükten sonra işçiye ödenecek Net tutar bu şekilde hesaplanmış olur. Yemek ücretinin net tutarının yol ücretinden biraz daha fazla olması, yemek ücretinin bir bölümünün² SGK prim matrahından istisna edilmesinden kaynaklanmaktadır.

3. İHALE DOKÜMANINDA BELİRTİLEN BRÜT YEMEK VE YOL ÜCRETLERİNE İŞVEREN MALİYETİ DAHİL DEĞİLDİR

Yukarıdaki açıklamalarda ve örneklerde “İşveren Maliyetine” ilişkin herhangi bir hesaplama yapılmadığı dikkatinizi çekecektir.

Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerine çıkılırken, yaklaşık maliyet ve asgari işçilik maliyetin belirlenmesinde “KİK İşçilik Hesaplama Modülü” kullanılması zorunludur³. KİK işçilik hesaplama modülünde sırasıyla;

- 1) Brüt asgari ücret ve varsa yüzde fazlası
- 2) Nakdi brüt yemek bedeli
- 3) Nakdi brüt yol bedeli
- 4) Varsa diğer ödemeler (brüt tutarları)

Girildikten sonra, İşveren SGK Primi ve %4 Sözleşme Giderleri eklenmiş birim fiyatlar hesaplanır.

² 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'unun 80. maddesi uyarınca; sigortalıya yemek parası adı altında yapılan ödemelerden, işyerinde veya müstemilatında yemek verilmemesi şartıyla, bir günlük asgari ücretin %6'sı ile yemek verilecek gün sayısının çarpılması sonucunda bulunacak tutar, aylık prime esas kazançların tespitinde dikkate alınmayacaktır.

³ Kamu İhale Kurulu Kararı 21.05.2015, 2015/DK.D-93

Bu durumda ihale dokümanında belirtilen brüt yemek ve yol ücretlerine de İşveren SGK Primi ve %4 Sözleşme Giderleri eklenmiş olur.

Aşağıdaki örnekte brüt yemek ve yol ücretlerine işveren maliyeti dahil edilmiş tutarlar gösterilmiştir.

BRÜT YEMEK BEDELİ ÜZERİNE İŞVEREN MALİYETİ EKLENMESİ⁴					
Günlük Brüt Yemek Ücreti (A)	2016 Yılı Asgari Ücret (B)	Günlük Asgari Ücret (C=B/30) (C)	Yemek Prim İstisna Tutarı (C * %6) (D)	SGK Primine Esas Tutar (E=A-D) (E)	Kısa Vadeli Sigorta Kolları Prim Oranı %2 (F=E*0,02) (F)
10,00 TL	1.647,00 TL	54,90 TL	3,29 TL	6,71 TL	0,13 TL
İşveren İşsizlik Primi %2 (G=E*0,02) (G)	Mal. Yaş. ve Ölüm Sig. Pr. %11 (H=E*0,02) (H)	Genel Sağlık Sigorta Primi %7,5 (I=E*0,75) (I)	İşveren Prim Toplamı (K=F+G+H+I) (J)	İşverene Maliyeti (K=A+J) (K)	
0,13 TL	0,74 TL	0,50 TL	1,50 TL	11,50 TL	

Tablo 3-Brüt Yemek Bedeli Üzerine İşveren Maliyeti Eklenmesi

BRÜT YOL BEDELİ ÜZERİNE İŞVEREN MALİYETİ EKLENMESİ			
Günlük Brüt Yol Ücreti (A)	SGK Primine Esas Tutar (B=A) (B)	Kısa Vadeli Sigorta Kolları Prim Oranı %2 (C=B*0,02) (C)	İşveren İşsizlik Primi %2 (D=B*0,02) (D)
10,00 TL	10,00 TL	0,20 TL	0,20 TL
Mal. Yaş. ve Ölüm Sig. Pr. %11 (E=B*0,02) (E)	Genel Sağlık Sigorta Primi %7,5 (F=B*0,75) (F)	İşveren Prim Toplamı (G=C+D+E+F) (G)	İşverene Maliyeti (H=A+G) (H)
1,10 TL	0,75 TL	2,25 TL	12,25 TL

Tablo 4-Brüt Yol Bedeli Üzerine İşveren Maliyeti Eklenmesi

⁴ Örnekler asgari işçilik maliyeti üzerinden verilmiş olup, %4 Sözleşme ve Genel Giderler dikkate alınmamıştır. %4 sözleşme giderleri ve hatta yemek prim istisna tutarlarının bu hesaplamalarda dikkate alınıp alınmaması gerektiği konusunda farklı görüşler de mevcuttur.

4. HAKEDİŞLERDEN KESİLECEK YEMEK VE YOL ÜCRETLERİNE İŞVEREN MALİYETLERİ EKLENMELİDİR

Yukarıda da açıkladığımız gibi, KİK İşçilik Hesaplama Modülü kullanılarak yapılan hesaplamalarda, brüt yemek ve yol ücretlerine ayrıca işveren maliyetleri eklenmektedir. Bu durumu rakamsal olarak şöyle örneklendirelim:

İŞVEREN MALİYETİNİN KİK İŞÇİLİK MODÜLÜ ÜZERİNDEN ÖRNEK HESABI ⁵			
Asgari Ücret (%0 Fazlası)	Yemek Bedeli (22 gün*10 TL)	Yol Bedeli (22 gün*10 TL)	Brüt Ücretler Toplamı
(A)	(B)	(C)	(D=A+B+C)
1.647,00 TL	220,00 TL	220,00 TL	2.087,00 TL
Asgari Ücret İşveren Maliyeti Dahil	Yemek Bedeli İşveren Maliyeti Dahil	Yol Bedeli İşveren Maliyeti Dahil	Asgari İşçilik Maliyeti (H=E+F+G)
(E)	(F)	(G)	(H)
2.017,58 TL	253,21 TL	269,50 TL	2.540,29 TL

Tablo 5-İşveren Maliyetinin KİK İşçilik Modülü Üzerinden Örnek Hesabı

Görüleceği üzere işveren maliyeti sadece Asgari Ücrete değil, Yemek ve Yol ücretlerine de eklenmektedir.

Yukarıdaki örnekten devam edersek, bu hakediş döneminde toplam 22 gün “Yıllık Ücretli İzin” kullanıldığını kabul edelim. Buna göre Yüklenici hakedişinden $(22*10\text{TL}+22*10\text{TL})=440$ TL yerine $(253,21+269,50)=522,71$ TL kesinti yapılması gerekir. Aksi halde aradaki **82,71 TL’lik** fazladan ödeme, kamu zararı riski oluşturacaktır.

Şunu da ifade etmek gerekir ki sadece yemek ve yolun kesilmediği Yevmiye+Yemek+Yol şeklinde yapılan kesintilerde, (rapor, doğum izni vs.) Yüklenicinin 1 ay için teklif ettiği bedelin, 1 gününe isabet eden rakamının kesilmesi halinde yukarıda belirtilen kamu zararı riski oluşmayacaktır.

Bu açıdan, İdarelerin özellikle işçilerin “ücretli izinli” olduğu dönemleri (Yıllık İzin, Ulusal Bayram ve Genel Tatiller, Evlilik İzni, Ölüm İzni... vb.) başka bir ifadeyle sadece yemek ve yol ücretlerinin kesildiği hakedişlerdeki kesinti tutarlarını kontrol etmelerinde fayda bulunmaktadır.

⁵ KİK İşçilik Modülü üzerinden hesaplanan rakamlardır. İşçilik modülünde her ara işlemde yuvarlama yapılmaktadır.

5. SONUÇ

Nakdi yemek ve yol ücreti ödenen personel hizmet alımlarında, çeşitli sebeplerle çalışılmayan günler için yemek ve yol ücretlerinin Yükleniciye ödenen hakedişten kesilmesi gerekmektedir.

Yapılacak kesintilerin İdari Şartnamede yazan brüt yemek ve yol ücretleri üzerinden yapılması, teklif birim fiyata zaten dahil edilmiş olan işveren maliyetinin, kesilmeden Yükleniciye ödenmesi anlamına geleceği için kamu zararı riski doğurmaktadır.